

Financováno
Evropskou unií

BÍLÁ KNIHA

— “ —————

o krátkých potravinových
řetězcích se zaměřením na
Českou republiku

————— ” —

ON-FARM: Výroba a zpracování potravin s přidanou hodnotou pro místní malé a středně velké farmáře

Krátké potravinové řetězce jako příležitost pro malé a rodinné farmy?

V současné době spravují největší část prodeje potravin velké potravinářské řetězce. Alternativní systémy výroby a distribuce potravin se však zaměřují na lokálně vyráběné a prodávané potraviny, kterým se v posledních dvou desetiletích dostalo velké pozornosti, tzv. krátké potravinové řetězce (short food supply chains – SFSC). SFSC nemají jednotnou definici. Krátké dodavatelské řetězce jsou definovány spíše počtem účastníků zapojených do potravinového řetězce než počtem kilometrů, které potraviny urazí. Jedna z definic krátkého potravinového řetězce, kterou uvádí Evropská komise, zní: „Dodavatelský řetězec zahrnující omezený počet hospodářských subjektů, které se zavázaly ke spolupráci, místnímu hospodářskému rozvoji a úzkým zeměpisným a sociálním vazbám mezi producenty, zpracovateli a spotřebiteli“. Nejstarší systém stále představují místní trhy, ale používají se i jiné prostředky, jako jsou obchody s přímým prodejem, prodej na farmě, spotřebitelská družstva, dodávky do domu, prodej on-line. V dnešní době se zemědělský a potravinářský sektor, zejména producenti výrobků místního charakteru a řemeslná výroba, přesunuly na platformy a internetové stránky, aby přiblížily svou nabídku přímým spotřebitelům.

Problémy těchto nových systémů fungování řetězce představují tvrdá konkurence na trhu, vysoké distribuční a logistické náklady, malé velikosti zásilek (objednávek) atd. Proto SFSC vyžadují odpovídající řešení v oblasti distribuce potravin, která jsou v souladu se současnými logistickými trendy, udržitelností a aspekty nové digitální éry. Malé a střední zemědělské podniky jsou navíc závislé na tvorbě hodnot na svém hospodářství a nemohou využívat výhod, které s sebou přináší velkokapacitní zemědělství.

Cíl, účel a struktura Bílé knihy

Bílá kniha je zpráva a příručka, která čtenáři stručně představí krátké dodavatelské potravinové řetězce jako komplexní problematiku a představí filozofii projektu ONFARM, který se touto problematikou zabývá. Kombinuje odborné znalosti a výzkum do jednoho dokumentu, který obhájí konkrétní řešení anebo doporučení. Bílá kniha umožňuje čtenáři pochopit problematiku, řešit problém a učinit rozhodnutí.

ONFARM „Zemědělství, výroba a zpracování potravin s přidanou hodnotou pro místní malé a střední zemědělce“ je projekt Erasmus+, jehož cílem je vyškolení zemědělce, aby získali dovednosti a kompetence k zahájení výrobních procesů na farmě, oslovili širší okruh zákazníků a vytvořili přidanou hodnotu svých produktů. Projekt chce podpořit rozvoj krátkých potravinových dodavatelských řetězců a přiblížit evropskou strategii „Farm to Fork“ (Z farmy na vidličku), kterou Evropská komise představila v roce 2020 v rámci „Zelené dohody pro Evropu“.

Projekt (2021-2023) koordinuje Asociace soukromého zemědělství ČR (ASZ) a realizuje jej společně s pěti partnery: Evropská rada mladých zemědělců (CEJA) se sídlem v Belgii, Confederazione Italiana Agricoltori Toscana (CIA) z Itálie, Institut für Ländliche Strukturforchung (IfLS) z Německa, On Projects Advising (OnP) ze Španělska a Stichting Slow Food Youth Network (SFYN) z Nizozemska. Kromě této bílé knihy vypracují partneři případové studie, sérii podcastů a online školicí materiály. Tyto materiály budou prezentovány zemědělcům a příslušným zúčastněným stranám na akcích na evropské a národní úrovni. Veškeré materiály a další informace naleznete na adrese **www.onfarm.eu**.

Hlavním cílem této bílé knihy je analyzovat aktuální situaci krátkých potravinových řetězců a produkčních strategií „Z farmy na vidličku“ v zemědělství v partnerských zemích. Zvláštní pozornost je věnována příslušným právním předpisům, vládním nařízením a vládní podpoře producentů. Dokument bude informovat o současných výzvách a potřebách podpory procesů na farmách a strategií typu „Z farmy na vidličku“ v Evropě. Primární cílovou skupinou jsou zemědělci a producenti zemědělských potravin. Kromě toho Bílá kniha informuje také širší veřejnost, příslušné zúčastněné strany a politiky. Struktura bílé knihy je taková, že nejprve jsou představeny příslušné politiky EU, jako je Zelená dohoda pro Evropu, strategie „Z farmy na vidličku“ a společná zemědělská politika, a je diskutován význam a relevance těchto politik v rámci EU. Poté následuje kapitola věnovaná jednotlivým zemím, která se zabývá zřízením a situací krátkých potravinových řetězců a jejich místními předpisy. Poté jsou uvedeny/diskutovány úvahy týkající se zavádění krátkých potravinových dodavatelských řetězců a podpůrných činností pro tento účel. Nakonec přichází závěr a výhled dalších výsledků/výstupů projektu ONFARM.

Strategie EU pro krátké potravinové řetězce

Zemědělský sektor EU

V roce 2016 bylo v Evropě 10,5 milionu zemědělských podniků. Naprostá většina z nich (95,2 %) je klasifikována jako rodinné farmy. Podle zemědělské organizace COPA COGECA je průměrná velikost farmy v Evropě 16 ha. Zemědělská půda pokrývá 48 % území EU a rodinné farmy tvoří 67 % z nich. Za profesionální rodinnou farmu se považuje farma o rozloze 5 až 250 ha. Polovina ekonomických zdrojů vytvářených zemědělskými podniky v Evropě pochází z pěstování plodin, 40 % z chovu hospodářských zvířat a zbytek z vedlejších činností. Produkce zemědělských podniků neustále roste (+109,5 % v letech 2005-2017). Hodnota vytvořená zemědělskými podniky v roce 2017 byla 427 miliard EUR, což z Evropy činí největší zemědělskou velmoc na světě. Samotný zemědělský dovoz a vývoz tvoří 1/3 obchodu EU se světem.

Zemědělský sektor se potýká s řadou problémů. Zprv je to demografická krize, kdy pouze 5,6 % zemědělců je do 35 let, oproti 31 % starších 65 let. Kromě toho se odvětví dotýká vážné environmentální problémy a zemědělci se tak musí přizpůsobit změně klimatu.

Krátké potravinové řetězce, malé a rodinné farmy a alternativní potravinové sítě v EU

V reakci na poptávku trhu roste význam alternativních potravinových řetězců. I když se jedná o rostoucí fenomén, z globálního pohledu zůstává okrajový. V průměru jen 15 % zemědělských podniků v EU prodává více než polovinu své produkce přímo spotřebitelům. Jedná se především o malé farmy, přičemž pouze 3 % farem nad 100 ESU (pozn. ESU je evropská jednotka velikosti podniku) prodávají více než polovinu své produkce přímým spotřebitelům (Zpráva Evropského parlamentu „Short food supply chains and local food systems in the EU briefing of the Parliamentary Research Service“). Existují také velké rozdíly mezi zeměmi. Je důležité zdůraznit, že krátké dodavatelské řetězce se nevyskytují pouze ve venkovských oblastech. Alternativní potravinové sítě probíhají také v městských oblastech s městskou produkcí potravin. Iniciativy, jako jsou komunitní zahrady nebo střešní produkce, jsou rovněž považovány za krátký dodavatelský řetězec pro městské oblasti. Krátké dodavatelské řetězce reagují na potřebu spotřebitelů obnovit kontakt s potravinami. Potravinové pocházející z těchto alternativních systémů jsou považovány za čerstvější, zdravější a udržitelnější. Nicméně tato obecná přesvědčení je

třeba brát s rezervou, protože se vede akademická debata, která si klade snahu určit, který model je nejudržitelnější. Udržitelnost je závislá na kontextu a krátké dodavatelské řetězce mohou být v některých případech nejudržitelnějším systémem.

Jaké jsou současné evropské zemědělské politiky a jak podporují krátké potravinové řetězce, malé a rodinné farmy a alternativní potravinové sítě?

Neexistuje žádná politika, která by výslovně podporovala krátké dodavatelské řetězce. Politikou, která určuje pravidla produkce potravin, je společná zemědělská politika (SZP). Některá opatření SZP jsou však považována za diskriminační vůči malým zemědělcům a rodinným farmám, protože výše podpory se odvíjí od obdělávané plochy, takže podporují největší zemědělce. Přesto se zdá, že s novou SZP (pro období 2023-2027) a strategií „Z farmy na vidličku“ se Evropská komise snaží poskytnout soubor politik a nástrojů, které může využít každý zemědělec. Strategie „Z farmy na vidličku“ je prvním pokusem Evropské komise zabývat se produkcí na úrovni potravinového řetězce (více informací naleznete v rámečku níže). V rámci nové SZP jsou v nařízení jasně stanoveny cíle, které mají posílit produkci malých zemědělců a krátké dodavatelské řetězce. Aby byly přímé platby spravedlivější, přijala Komise režimy přerozdělování od velkých zemědělců k malým. Pomocí národních strategických plánů, které jsou v současné době posuzovány, poskytnete Komise nástroje, které by členské státy měly využít k uspokojení specifických potřeb svých zemědělců.

Vedle přímých plateb existují další konkrétní opatření, jejichž cílem je podpora malých a místních trhů v rámci druhého pilíře SZP.

1. **Poradenské služby:** podpora zemědělců při rozvoji krátkých dodavatelských řetězců;
2. **Operační skupiny:** umožňují sdílení osvědčených postupů. Jedna skupina se věnuje krátkému dodavatelskému řetězci na úrovni EU, ale je možné je rozvíjet na národní, regionální a místní úrovni;
3. Možnost pro zemědělce získat **známky kvality:** podpora zemědělců při administrativním postupu pro vstup do řetězců jakosti (např. označení původu);
4. **Podpora spolupráce:** toto opatření usnadňuje horizontální a vertikální spolupráci mezi účastníky dodavatelského řetězce a místními trhy;
5. **Investiční fondy:** prostřednictvím druhého pilíře jsou zemědělcům poskytovány cílené finanční prostředky na produkci na farmě a jejich prodej na místní úrovni. Jedná se o dotace na transformaci zemědělských podniků.

Jak může strategie „Z farmy na vidličku“ podpořit krátké potravinové řetězce a alternativní potravinové sítě?

Ve sdělení Evropské komise (květen 2020) „**Strategie Z farmy na vidličku**“ pro spravedlivý, zdravý a ekologicky šetrný potravinový systém“, které je jádrem evropské zelené dohody, Evropská komise zmiňuje potřebu zvýšit odolnost místních potravinových systémů a vytvořit kratší potravinové dodavatelské řetězce.

Do konce prosince 2023 předloží Evropská komise Evropskému parlamentu a Evropské radě „**rámcový udržitelný potravinový systém**“ - horizontální iniciativu „Z farmy na vidličku“. Cílem tohoto nového rámce je umožnit všem účastníkům potravinového řetězce, aby se spojili a přispívali k udržitelnému potravinovému systému s ohledem na sociální, ekonomický a environmentální aspekt udržitelnosti. Komise usiluje o posílení místních iniciativ a o horizontální přístup k věci. Evropská komise zkoumá možnosti posílení **nových mechanismů správy potravinových řetězců** na evropské, národní a místní úrovni. Na místní úrovni mohou mít podobu potravinových skupin sdružujících všechny aktéry potravinových systémů (včetně zemědělců, spotřebitelů), kteří společně usilují o udržitelnější potravinové systémy.

Evropská komise navíc reviduje **kritéria pro zadávání veřejných zakázek na potraviny ve veřejných prostorách** a zavádí udržitelnější kritéria. Legislativní rámec vycházející ze strategie „Z farmy na vidličku“ bude motivovat k udržitelnému zadávání veřejných zakázek a nepřímo k získávání potravin z krátkých dodavatelských řetězců. Tato opatření jsou zatím dobrovolná, ale jejich povinné zavedení by posílilo krátké dodavatelské řetězce, aniž by došlo k narušení společného trhu. Nyní je na členských státech, aby tato opatření zavedly.

Krátké dodavatelské řetězce potravin v České republice

Podle výzkumu společnosti Nielsen Atmosphere z roku 2021 přibližně tři čtvrtiny Čechů preferují nákupy potravin v supermarketech. Nákup potravin v supermarketech preferují více obyvatelé žijící ve větších městech než na venkově a nejdůležitějším faktorem pro rozhodování, kde si nakoupit, je blízkost prodejny (Nielsen Atmosphere 2021). Třetina respondentů výzkumu uvedla, že pravidelně nakupuje potraviny na farmářském trhu, a tito respondenti žijí častěji ve větších městech než na venkově (Nielsen Atmosphere 2021). Podobné spotřebitelské chování ukázaly i výsledky výzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění z roku 2021, podle nichž téměř polovina respondentů uvedla, že potraviny na farmářském trhu nakupuje pravidelně nebo alespoň příležitostně (CVVM 2021b). Pravidelný nákup potravin přímo od zemědělců však uvedla pouze 3 % respondentů a 30 % respondentů nakupovalo potraviny od zemědělců nepravidelně (CVVM 2021b).

Na druhou stranu téměř polovina respondentů pěstuje potraviny na zahradě a 46 % respondentů bez možnosti pěstování vlastních potravin dostává některé potraviny od svých příbuzných (CVVM 2021a). Samozásobování potravinami je v Česku běžnější než v jiných západoevropských zemích (Štifová 2021). Mediánový příjem domácnosti v Česku byl v roce 2020 nižší než mediánový příjem v téměř všech zemích „starých“ členských států EU (Eurostat 2022). Podle Hrušky a kolektivu (2020) jsou skutečnosti nižších příjmů a běžného samozásobování hlavními důvody, proč v České republice není nákup potravin přímo od spotřebitelů tak rozšířený jako v západní Evropě. Podle dotazovaného zemědělského poradce je obecně vyšší poptávka po produktech z farem v okolí větších měst a v oblastech s vyšší koncentrací cestovního ruchu, zatímco zejména v pohraničí jsou lidé méně ochotní nakupovat potraviny z farem.

Postoj zákazníků koresponduje s postojem českých zemědělců - např. v Moravskoslezském kraji v roce 2018 pouze 5 % ekofarem z regionu prodávalo své produkty přímo spotřebitelům (Hruška a kol. 2020). Podle dotazovaného zemědělského poradce je prodej na farmách na vzestupu od roku 2008, kdy se změnila legislativa ve prospěch prodeje na farmě. Uvedl také, že v České republice neexistuje žádná oficiální statistická evidence prodeje na farmách.

Na druhou stranu, podle dotazovaného zemědělského poradce nejsou spotřebiteli zemědělských produktů pouze lidé s vyššími příjmy, ale i zákazníci s nižšími příjmy, kteří jsou motivováni dopady produktů na životní prostředí. Také během pandemie covid-19 začali lidé více nakupovat potraviny přímo od výrobců než před pandemií covid-19 (Duží 2022). Pandemie covid také podnítila dotazovaného farmáře k tomu, aby si na své farmě vytvořil farmářský obchod, protože lockdowny způsobily výrazný pokles prodeje jejich produktů do restaurací.

V roce 2020 utratily české domácnosti v průměru 20 % svých výdajů za potraviny a nealkoholické nápoje (ČSÚ 2021). Trh s potravinami a nápoji hraje v české ekonomice významnou roli, ale v roce 2019 se zemědělství podílelo na celkovém HDP Česka pouze necelými 3 % (FAO 2021). Jednou z možností, jak může farmář významně zvýšit svůj zisk, je prodávat produkty z farmy přímo spotřebiteli a tím se stát součástí krátkého potravinového řetězce. Zvýšení zisku by pomohlo situaci zemědělců, jejichž průměrný příjem nedosahuje ani 50 % celkového průměrného příjmu v EU (Matthews 2021). Dotazovaný zemědělec viděl v prodeji na farmě nejen zvýšení svého zisku, ale také jako marketingový nástroj. Podle farmáře zákazníci obchodu na farmě poskytovali farmě zpětnou vazbu, kterou rodina farmáře využívala ke zlepšení nabídky farmy.

„Kvůli výše uvedeným faktorům nemá prodej na farmě v Česku tak silnou pozici jako v západní Evropě. Z mého pohledu by zlepšení prodeje na farmě u nás pomohlo, kdyby se nákup potravin z farmy stal výhodnějším, například prostřednictvím zvýšení cen potravin v supermarketech. Také by prodeji na farmě pomohlo zvýšení marketingové a poradenské podpory ze strany státu,“ říká dotazovaný zemědělec.

Podpora krátkých potravinových řetězců v České republice

Jak bylo zmíněno výše, krátký potravinový řetězec není v Česku dobře rozvinutý. Důvodem je i poměrně přísná právní úprava prodeje na farmách. Zpracování a prodej potravin je upraven zákonem č. 166/1999 Sb (veterinární zákon) a nařízením č. 298/2007. Podle těchto předpisů musí být výrobky prodávané na farmách zdravotně nezávadné a pro prodej malého množství výrobků na farmách zemědělci nepotřebují zvláštní povolení od státu. Význam těchto legislativních předpisů pro prodej na farmě zmínil i dotazovaný zemědělský poradce.

Pro zvýšení konkurenceschopnosti českých zemědělských podniků a farem existuje řada opatření na národní, regionální i místní úrovni (tabulka 1) na podporu zpracování potravin na farmě a na podporu jejich prodeje na místě. Hlavní organizací spravující zemědělské dotace v Česku je Státní zemědělský intervenční fond (SZIF), který administruje evropské a národní zemědělské dotace. Některé z těchto dotací lze využít na zpracování potravin na farmách a v zemědělských podnicích, tedy na zkrácení potravinového řetězce. Farmář v rozhovoru uvedl, že uvažoval o využití dotace z Programu rozvoje venkova na vybudování farmářské prodejny na farmě své rodiny, ale protože nesplňoval konkrétní podmínky programu, rodina se nakonec rozhodla podporu nevyužít. Praxi tohoto typu podpory kritizoval i dotazovaný zemědělský poradce.

Tabulka 1: Formy podpory krátkých potravinových řetězců v Česku

Organizace	Úroveň	Popis
Státní zemědělský intervenční fond (SZIF)	Evropská	Podpora nezemědělských aktivit včetně produkce potravin, přímého prodeje nebo agroturismu. Podpora je poskytována v rámci programu Rozvoje venkova 2014-2020.
Státní zemědělský intervenční fond (SZIF)	Národní	Národní dotační program na podporu zpracování zemědělských produktů.
Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF)	Národní	Podpora komerčních finančních služeb pro zemědělce, včetně půjček na investice do zemědělství.
Kraje	Místní	V některých krajích existují dotační programy pro malé zemědělce. Prostředky mohou být použity na zemědělské účely, stejně jako na zpracování potravin určených k prodeji na farmě.
Místní akční skupina	Místní	Některé místní akční skupiny poskytují finanční prostředky na zpracování potravin na farmách.

Zdroj: SZIF (2022) a PGRLF (2022)

Podle názoru dotazovaného zemědělského poradce by se měla podpora prodeje na farmě v ČR na národní úrovni rozšířit a mělo by se na tento účel vyčlenit více peněz.

Kromě SZIF poskytují dotace na prodej a zpracování potravin na farmách také místní samosprávy krajů a místní akční skupiny (MAS). Například Liberecký kraj poskytuje od roku 2022 program na financování zemědělců do 150 hektarů a prostřednictvím tohoto programu je možné využít peníze i na zařízení pro zpracování potravin nebo prodej na farmě (Liberecký kraj 2022). Dotazovaný odborník zdůrazňuje roli MAS v podpoře prodeje na farmě, protože v tomto měřítku jsou administrátoři podpory z MAS schopni lépe poznat potřeby jednotlivých aktérů (zemědělců) místního rozvoje.

Bez změny legislativy je pro české zemědělce poměrně komplikované vyhnout se problémům v případě prodeje na farmě. Obecně však platí, že nejlepší cestou k úspěšnému zpracování a přímému prodeji svých produktů spotřebitelům je jejich pevná vůle. Jak již bylo zmíněno, ochota českých spotřebitelů nakupovat potraviny přímo od producentů se pomalu zvyšuje a v mnoha případech poptávka po produktech prodávaných na farmách převyšuje nabídku. Proto jsou podpůrné nástroje (tabulka 1) využívány především na podporu samotného zpracování potravin, nikoliv na podporu prodeje výrobků.

Přestože Ministerstvo zemědělství ČR pořádá pro zemědělce řadu různých seminářů, v dubnu 2022 nebyl žádný z nich zaměřen na prodej na farmě (MZe 2022). Semináře byly zaměřeny především na dotace na plochu nebo agroenvironmentální programy. Poradenská podpora pro zemědělce zaměřená na prodej na farmě tak pocházela spíše od zemědělských nevládních organizací, jako je Agrární komora, Zemědělský svaz ČR nebo Asociace soukromého zemědělství ČR. Všechny tyto tři české zemědělské nevládní organizace poskytují svým členům webináře, semináře či jinou poradenskou podporu, která je někdy zaměřena i na prodej na farmě.

Rozhovor s expertem OnFarm o zavádění krátkých dodavatelských řetězců

OnFarm: „*Jak mohou zemědělci postupovat (z hlediska právních rámců, jako jsou strategie Z farmy na vidličku) při zavádění krátkých dodavatelských potravinových řetězců?*“

Patrick Burgess: „*Neexistuje žádný obecný rámec a do značné míry to závisí na situaci, například na velikosti zemědělce, zdrojích, čase, tržních příležitostech. Důležitou roli hraje také pojem „krátký potravinový řetězec“. Snažíme se vytvořit přímou interakci mezi producentem a spotřebitelem, snažíme se například poskytnout informace o původu.*

K tomu, abychom mohli vytvořit strategii pro přímý prodej, jsou podle mého názoru zapotřebí dvě věci. Za prvé je třeba provést sebehodnocení schopností společnosti/farmy, jejích produktů a nabízených služeb. A udělat rozhodnutí o tom, jaké množství výrobků by se mělo prodávat ve formátu krátkého potravinového řetězce.

Poté by pro zemědělce mohl být přínosný rámec (návod v rámci strategie např. Z farmy na vidličku), který by mu pomohl zjistit, jaké kroky je třeba učinit, a který by mohl být obecný nebo specifický pro sebehodnocení. Rámec by měl také obsahovat nástroje pro rozhodování o tom, na který trh na místní úrovni vstoupit, a měl by být specifický pro strukturu dodavatelského řetězce, kterou by chtěl producent zvolit.

Kromě těchto dvou kroků může být na podporu přechodu vytvořena síť. Jednalo by se o síť zúčastněných stran, řekněme jak průmyslových partnerů, dalších zemědělců a zprostředkovatelských společností, které jsou přímo zapojeny do dodavatelského řetězce, tak i technických či znalostních partnerů od bank po univerzity. V neposlední řadě záleží na zemědělci. Musí mít snahu o změnu, a pokud ji nemá, bude to obtížné.“

Caio Dorigon: „*Zemědělci potřebují podporu vlády, aby mohli začít s novými krátkými dodavatelskými řetězci potravin a navázat užší vztah se spotřebiteli. Potřebují znalosti a pobídky v těchto záležitostech. Kuchaři by mohli být mostem k propagaci jejich produktů. Zároveň je třeba spotřebitele vzdělávat o významu místní spotřeby a zhodnocování místních produktů.“*

Valentino Affinita: „*Zemědělské podniky by měly přijmout agroekologický přístup, a to prostřednictvím přechodu, který změní roli zemědělství ve společnosti. Přechod od průmyslového zemědělství k agroekologickému přístupu znamená snahu o reformu potravinového systému jako celku: znamená to odrazení od produkce založené na monokulturách a podporu rodinného zemědělství, které omezuje vnější vstupy, respektuje sezónnost, obnovuje půdu, respektuje sociální práva a oslovuje místní trh. Tohoto cíle lze dosáhnout především přesunem veřejných prostředků, např. prostředků SZP, ze zemědělsko-průmyslového systému do malé a střední produkce a zaváděním multifunkčnosti farem, a to jak ekonomické, tak sociální povahy, zejména v městském a příměstském kontextu. K tomu nestačí dobrá vůle jednotlivých zemědělců, ale je zapotřebí systémový proces, který zahrnuje vzdělávání, podporu a posílení postavení drobných zemědělců a mladých lidí, kteří se rozhodnou tuto práci vykonávat.“*

OnFarm: „*Jaké jsou podpůrné aktivity a role regionální spolupráce nebo alternativních potravinářských sítí?*“

Patrick Burgess: „*Myslím, že uvedené příklady jsou velmi důležité, síť v dodavatelském řetězci by měly být rozmanité, a proto by se síť měla skládat také z potenciálních tržních partnerů, aby se zvýšil prodej na místní a regionální úrovni. Vláda by měla poskytnout financování a počáteční podporu síti v prvotní fázi. Lze si také všimnout, že mnoho krátkých potravinových dodavatelských řetězců je méně založeno na osobní komunikaci, díky rostoucí popularitě online platformy, což může být důležité pro úspěch těchto iniciativ. Měl by také existovat mechanismus důvěry, ať už se jedná o značku nebo technologii, důležité je podpořit důvěru v zemědělce.“*

Caio Dorigon: „*Předávání znalostí místním producentům a spotřebitelům v oblasti alternativních potravinových sítí, a také podpora místních producentů při hledání nových místních spotřebitelských kanálů a způsobů jejich otevření. Důležité je také vzdělávat spotřebitele a propagovat místní produkty, jejich význam, způsoby jejich využití v domácnosti a podobně.“*

Vallentino Affinita: „Ve stále více urbanizovaném kontextu, kdy potravinové systémy nejsou schopny udržitelně uspokojit rostoucí poptávku po potravinách ve městech, je nutné zaměřit potravinové a zemědělské modely na nový směr. Úloha veřejné správy je důležitým klíčem k podpoře příznivé dynamiky: od školních jídelen po nemocniční jídelny, od místních trhů po programy na podporu potravinové chudoby, od boje proti plýtvání po přidělování veřejné půdy mladým zemědělcům. Místní orgány mohou udávat směr udržitelnosti výroby a distribuce potravin. Přeskupení potravinových systémů musí být prioritou správních orgánů na všech úrovních, počínaje těmi, které jsou nejbližší danému území. Místní orgány se musí již dnes připravit na příliv nových „hladových krků“ a musí tak učinit pomocí udržitelné potravinové politiky, která propojí města s venkovem a jeho zemědělci. Akce, která musí vycházet z území s jeho specifickými vlastnostmi, v nichž lze nalézt velmi odlišné kombinace mezi přírodními cykly a lidskou činností.“

Z tohoto důvodu je nezbytné zavádět opatření zaměřená na posílení a podporu malých a středních podniků, které tvoří primární sektor ve všech fázích dodavatelského řetězce, od produkce přes uvádění na trh až po fáze po spotřebě. Pro zajištění zdravé výživy a přístupu ke kvalitním potravinám pro všechny občany a zároveň pro ochranu přírodních zdrojů je ve skutečnosti nezbytné podporovat a posilovat osvědčené postupy v potravinových řetězcích s ohledem na posílení hospodářských a sociálních vazeb s venkovskými oblastmi v blízkosti metropole. Mladým lidem, kteří hledají uplatnění v zemědělství, je třeba zajistit celou řadu dalších podpůrných nástrojů: technické poradenství, snazší přístup k výrobním prostředkům, vzdělávání v oblasti agroekologie.

Proto je nutné inovovat vzdělávání v zemědělství, které je základním nástrojem, který může pomoci přitáhnout nové lidi do zemědělství, kteří mohou přispět k obratu v tomto odvětví. K technické výuce je naléhavě nutné přistupovat cestami, které se vyznačují nesektorovým, ale systémovým přístupem. Nejen budoucí zemědělci potřebují školení v oblasti agroekologie. Ti, kdo pracují v mediích nebo v národních a místních institucích, by měli mít přístup k cestám, aby mohli zlepšit své znalosti a využít své dovednosti ve službách ekologické transformace. Je nesmírně důležité, aby tyto klíčové sektory společenského organismu plně pochopily příčiny a důsledky ekologické krize a mohly na základě toho aktivovat informační toky zaměřené na širokou veřejnost nebo regulační projekty schopné tento trend zvrátit.“

Vallentino Affinita je vedoucím manažerem v italském ekologickém sdružení Terra!

Patrick Burgess přednáší na Aeres University of Applied Sciences v nizozemském Almere management a logistiku potravinového řetězce.

Caio Dorigon je koordinátorem sítě pro Latinskou Ameriku a Karibik a projektovým manažerem Slow Food International v italském Bra.

Závěr

Zemědělský sektor a zejména malé a rodinné farmy jsou pod tlakem. Tržní síly a environmentální výzvy na jedné straně a měnící se společenská očekávání od zemědělského sektoru přivádějí krátké potravinové dodavatelské řetězce do centra pozornosti udržitelné produkce a spotřeby potravin. Tento vývoj je podporován celou řadou strategií a programů financování. Na národní úrovni je však zapotřebí lepší komunikace a spolupráce mezi ministerstvy a je žádoucí jednotný přístup. Stejně tak může být užitečné lepší celkové sdílení zkušeností a vytváření sítí. Důležitá je také lepší statistika tohoto odvětví, aby bylo možné lepší plánování v poradenské praxi (Krauch 2022).

Zemědělci se nicméně nacházejí v jedinečné situaci, protože se zvyšuje počet možností financování, mění se spotřebitelské návyky a internet jim poskytuje přístup k informacím a inspiraci. Prvním krokem zemědělce je důkladná analýza potenciální role farmy v krátkém potravinovém řetězci. Druhým krokem je vypracování realistického konceptu farmy a podnikání. K vypracování inovativního přístupu může pomoci využití stávajících podpůrných struktur a informačních materiálů na internetu. Třetím krokem je vytvoření nového přístupu. Cílem krátkých potravinových dodavatelských řetězců je zvýšit odolnost produkce potravin. To přináší výhody zemědělcům i zákazníkům a přispívá k udržitelnosti zemědělského odvětví.

Náš Tým

Asociace
soukromého
zemědělství ČR

Asociace soukromého
zemědělství ČR

Česká republika

www.asz.cz

Conseil Européen des Jeunes
Agriculteurs

Belgie

www.ceja.eu

AGRICOLTORI ITALIANI
TOSCANA

Confederazione Italiana
Agricoltori Toscana

Itálie

www.ciatoscana.it

ifls

Institut für Ländliche Strukturforchung
an der Goethe-Universität Frankfurt am Main

Institut für Ländliche
Strukturforchung

Německo

www.ifls.de

On Projects Advising

Španělsko

www.onprojects.es

SLOW FOOD
YOUTH NETWORK

Stichting Slow Food Youth
Network

Nizozemsko

www.slowfoodyouthnetwork.eu

Zdroje

- Agrární komora (2022): Poradenství. Online <http://www.akcr.cz/info/poradenstvi/> (4th April 2022).
- ASZ ČR (2022): Poradenství. Online <https://www.asz.cz/poradenstvi/> (4th April 2022).
- Candel, Jeroen; Associate Professor, Wageningen University and Research.
- COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system, May 2020. Available here: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:ea0f9f73-9ab2-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF.
- CVVM (2021a): Česká veřejnost o samozásobení a zahradničení – Potraviny 2021. Online <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ostatni-ruzne/5511-ceska-verejnost-o-samozasobitelstvi-a-zahradniceni-potraviny-2021> (22nd March 2022).
- CVVM (2021 b): Plýtvání potravinami, nákupní a spotřební chování českých domácností – Potraviny 2021. Online <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/ostatni-ruzne/5499-plytvani-potravinami-nakupni-a-spotrebni-chovani-ceskych-domacnosti-potraviny-2021> (22nd March 2022).
- CZSO (2021): Household Consumption Expenditures – 2020. Online <https://www.czso.cz/csu/czso/household-consumption-expenditures-2020> (21st March 2022).
- Di Rubbo, Pasquale; Policy Analyst at the European Commission (DG AGRI).
- DUŽÍ, B. (2022): Výzkum ukázal, že se české domácnosti v důsledku pandemie více spoléhají na místní zdroje. Selská revue, 12 (2), pp.26-28.
- EKOALDE: <https://www.ekoalde.org/es>.
- EUR-Lex - 32013R1305 - EN - EUR-Lex (europa.eu).
- European Farming, COPA COGECA, consulted on the 24/03/22: <https://www.copa-cogeca.eu/EUROPEANFARMING>.
- Eurostat (2022): Mean and Median income by household type –EU-SLIC and ECHP surveys. Online https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di04 (28th March 2022).
- HRUŠKA, V. et al. (2020): Evolution of alternative food networks in an old industrial region of Czechia. Erdkunde, 74 (2), pp. 143-159.
- Liberecký kraj (2022): Životní prostředí a zemědělství. 8.3 Podpora zemědělství, včelařství a lokální produkce. Online <https://dotace.kraj-lbc.cz/zivotni-prostredi-a-zemedelstvi/8-3-podpora-zemedelstvi-vcelarstvi-a-lokalni-produkce-d453672.htm> (31st March 2022).
- MATTHEWS, A. (2021): Farm and non-farm comparisons. Capreform.eu. Online <http://capreform.eu/farm-and-non-farm-income-comparisons/> (28th March 2022).
- MZe (2022): Kalednář akcí. Online <https://eagri.cz/public/web/mze/kalendar-akci/?date=2022-4&root=73680&type=ActionData%2CGrantAppealData> (4th April 2022).
- Nielsen Admosphere (2021): Výzkum: pro potraviny chodíme nejradši do supermarketu, 9 z 10 Čechů zajímá země původu produktů. Online <https://www.nielsen-admosphere.cz/news/vyzkum-pro-potraviny-chodime-nejradsi-do-supermarketu-9-z-10-cechu-zajima-zeme-puvodu-produktu> (21st March 2022).
- Pantzer, Yael; Policy Officer, Slow Food.
- PGRLF (2022): PGRLF. Online <https://www.pgrlf.cz/> (4th April 2022).
- Regulation (EU) No 1305/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Council Regulation (EC) No 1698/2005: EUR-Lex -32013R1305 - EN - EUR-Lex (europa.eu).
- Short food supply chains and local food systems in the EU briefing, European Parliamentary Research service, September 2016
Online [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586650/EPRS_BRI\(2016\)586650_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/586650/EPRS_BRI(2016)586650_EN.pdf).
- ŠTIFOVÁ, J. (2021): Food self-provisioning motivations revised: Czech home gardens and their production. Geografie, 126 (2), pp. 149–167.
- Strategic guide short food supply chains, Strength2Food research project, 2021. Available here: STF_3 SUSTAINABLE_MASTER.indd (strength2food.eu).
- Survey on financial needs and access to finance of EU agricultural enterprises, FICOMPASS, 2019. Available here: Survey on financial needs and access to finance of EU agricultural enterprises | fi-compass.

- SZIF (2022): 13. Podpora zpracování zemědělských produktů. Online <https://www.szif.cz/cs/nd-dotacni-programy-13> (4th April 2022).
- US Department of Agriculture (2021): Where Do American's Food Dollars Go? Online <https://www.usda.gov/media/blog/2019/05/14/where-do-americans-food-dollars-go> (22nd March 2022).
- US Department of Agriculture (2017): Farms that Sell Directly to Consumers May Stay in Business Longer. Online <https://www.usda.gov/media/blog/2016/04/28/farms-sell-directly-consumers-may-stay-business-longer> (22nd March 2022).
- Zemědělský svaz ČR (2022): Webináře. Online <https://www.zscr.cz/onas/video/webinare-1588> (4th April 2022).